

Н.В. Ключникова, Т.О. Письменкова
(*Національний гірничий університет*)

УПРАВЛІННЯ ЯКІСТЮ ПІДГОТОВКИ КАДРІВ ЗА ЕКСТЕРНАТНОЮ ФОРМОЮ НАВЧАННЯ НА ПІДСТАВІ УДОСКОНАЛЕННЯ СКЛАДОВИХ ІНФОРМАЦІЙНИХ ПАКЕТІВ

Постановка проблеми. Реформування вищої освіти України, наближення її до європейських та світових стандартів зумовлює потребу проведення кардинальних змін у системі підготовки кадрів. Згідно з Болонською декларацією пріоритетними напрямками державної політики щодо розвитку вищої освіти країни є формування освіти як відкритої державно-суспільної системи, яка спрямована на підготовку фахівців, здатних навчатися впродовж життя. Перед освітою ставиться завдання максимального розкриття потенціалу кожної людини, підготовки її до постійного самовдосконалення, саморозвитку й самореалізації. Віртуалізація освіти, запровадження дистанційних технологій доступу до навчальних ресурсів, екстернатна освіта – відкривають нові можливості в навчанні людини, але й одночасно вимагають нових педагогічних підходів, удосконалення організаційно-педагогічних умов запровадження в освітню діяльність сучасних інформаційно-комунікаційних технологій.

Удосконалення організації навчального процесу за екстернатною формою навчання повинно здійснюватись на основі компетентнісного підходу, що обґрунтовує удосконалення нормативно-методичного, інформаційного та організаційного забезпечення підготовки фахівців.

Але при плануванні та організації екстернатної освіти виникає ряд проблем, зокрема відсутність оперативного «живого» спілкування екстернів з досвідченими викладачами, неможливість оперативно обговорювати і отримувати роз'яснення з питань, що виникли у процесі самоосвіти; відсутність критеріїв готовності кафедр до реалізації навчання в екстернатній формі; недосконалість, а в деяких випадках, відсутність інформаційних пакетів спеціальностей, матеріалів, що забезпечують можливість абсолютно самостійного навчання. В таких умовах процес дистанційного навчання ускладнюється.

Призначення інформаційних пакетів полягає у тому, щоб сприяти прозорості освітньо-професійних програм, орієнтуванню студентів на вибір відповідних програм підготовки фахівців і плануванню подальшого навчання.

Аналіз останніх досліджень. Екстернатна форма навчання для здобуття певного рівня вищої освіти реалізується шляхом самостійного вивчення навчальних дисциплін. Всі передбачені навчальним планом види поточного та підсумкового контролю екстерни складають у вищому навчальному закладі. Тобто планування, організація та управління підготовкою кадрів за екстернатною формою навчання регламентується нормативним забезпеченням [1]. В той же час в умовах необхідності підвищення якості навчання здійснюються дослідження та впроваджуються в практику удосконалені

технологічні та організаційні рішення щодо зазначеної форми навчання [2,3,4,5,6], зокрема формування та адаптація до вимог зовнішнього середовища інформаційних пакетів за напрямками підготовки та спеціальностями [7]. Відзначимо, що розробка структури інформаційного пакету екстерна, що містить нормативно-методичні матеріали, які адаптовані до екстернатної форми навчання з урахуванням вимог та особливостей цієї форми, є актуальним завданням.

Цілі публікації полягають у визначеності складових інформаційних пакетів для підготовки кадрів за екстернатною формою навчання у вищих навчальних закладах; обґрунтуванні особливостей та вимог до формування інформаційних пакетів щодо підвищення якості освіти.

Основна частина. Принципи управління освітою, в тому числі і за екстернатною формою навчання, в Державному вищому навчальному закладі «Національний гірничий університет» (ДВНЗ «НГУ») - безумовне забезпечення відповідності навчально-методичної діяльності ліцензійним умовам і акредитаційним вимогам та організація навчального процесу на принципах Європейської системи перезарахування кредитів (ECTS). Ключових документів, необхідних для запровадження європейської системи трансферу та акумулювання кредитів, відносно небагато, але найважливіший з них - інформаційний пакет. Документ містить загальну інформацію про університет, назву напрямів, спеціальностей, спеціалізацій спеціальностей, анотації (змістові модулі) із зазначенням обов'язкових та вибіркових курсів, методики і технології викладання, залікові кредити, форми та умови проведення контрольних заходів, система оцінювання якості освіти тощо.

ДВНЗ «НГУ» випускає інформаційні пакети як довідники для потенційних партнерів, студентів і викладацького складу, закладів-партнерів. Призначення інформаційних пакетів у тому, щоб сприяти прозорості навчальної програми, допомагати викладачам орієнтувати студентів на вибір відповідних програм і планувати їхнє навчання за кордоном, і забезпечувати практичною інформацією.

Інформаційні пакети можуть бути першим контактом, який має студент, отже це повинні бути чіткі документи, які викладають те, що заклад пропонує у такий спосіб, щоб студенти, орієнтовані їхніми викладачами, могли реально оцінити, що із запропонованого підходить їм найкраще.

Найбільш доцільним та ефективним механізмом забезпечення якості екстернатної форми навчання з урахуванням її особливостей є організація навчального процесу через розробку інформаційних пакетів екстернів для кожної спеціальності. Інформаційні пакети повинні охоплювати увесь нормативний, методичний та інформаційний матеріал, що забезпечує підготовку фахівців відповідної спеціальності.

Інформаційний пакет має надавати екстерну повне уявлення про:

- професійне призначення фахівців напряму чи спеціальності;
- освітні та кваліфікаційні вимоги до фахівців напряму чи спеціальності;
- визначення цілей та змісту підготовки фахівців напряму чи спеціальності;

- визначення первинних посад випускників вищих навчальних закладів та умов їх використання;
  - професійну орієнтацію та визначення критеріїв професійного відбору;
  - визначення змісту підготовки фахівців напряму чи спеціальності;
  - компетенції, що має опанувати студент за певною дисципліною;
  - перелік змістових модулів та інформаційну базу (навчальні елементи) дисциплін, яка опосередковує освітні та професійні уміння за вимогами освітньо-кваліфікаційної характеристики бакалавра;
  - розподіл навчального матеріалу дисциплін за видами занять;
  - форму підсумкового контролю за кожною дисципліною;
  - організацію діагностики якості підготовки (державна атестація);
  - нормативні форми діагностики якості підготовки бакалаврів напряму;
  - вимоги до засобів діагностики якості підготовки бакалаврів напряму;
  - критерії оцінювання якості підготовки бакалаврів напряму;
  - вимоги до організації діагностики якості підготовки бакалаврів напряму (державної атестації);
  - методичне забезпечення самостійної роботи екстерна при підготовці до контрольних заходів (поточний контроль, підсумковий контроль, державна атестація), що містить узагальнені типові засоби діагностики певних контрольних заходів, теоретичну базу, приклади рішення типових задач, путівник по джерелам інформації, еталони рішень типових завдань, критерії оцінювання та іншу необхідну та достатню інформацію.
- При формуванні інформаційних пакетів необхідно враховувати, що якість вищої освіти за екстернатною формою навчання вищих навчальних закладів забезпечується з урахуванням таких особливостей та вимог:
- рівень сформованості компетенцій має повною мірою відповідати вимогам чинного державного стандарту освіти відповідного освітньо-кваліфікаційного рівня;
  - навчання за індивідуальним навчальним планом, що складається на основі чинного навчального плану напряму підготовки (спеціальності);
  - підготовка реалізується шляхом самостійного вивчення навчальних дисциплін;
  - безумовна необхідність створення інформаційного простору, що насичений відкритим і прозорим навчально-методичним та організаційним конвентом;
  - здійснення поточного, підсумкового контролю та державної атестації у вищому навчальному закладі;
  - можливість самостійно планувати час та розклад занять, формувати послідовність дисциплін, що вивчаються згідно з індивідуальним навчальним планом;
  - можливість відвідувати навчальні заняття та виконувати всі інші види навчальної роботи під керівництвом викладачів.

Зміст інформаційних пакетів змінюється в залежності від попереднього рівня підготовки студента. Інформаційний пакет в повному обсязі розраховано

на студентів-екстернів, базовий рівень освіти яких – повна середня освіта. У разі, коли освітній рівень студента вище ніж повна середня освіта, розробляється інтегрований інформаційний пакет з урахуванням попереднього рівня освіти.

Висновки. Таким чином, система екстернатної освіти в університеті здатна забезпечити підвищення ефективності і якості навчального процесу, поглиблення професійних знань студентів і фахового рівня викладачів на основі органічного поєднання традиційних педагогічних методик з новими можливостями, що надають новітні інформаційно-комунікаційні технології.

Удосконалення організації навчального процесу за екстернатною формою навчання повинно здійснюватися за такими головними напрямками: розробка концептуальних засад підготовки фахівців за екстернатною формою навчання на підставі компетентнісного підходу; визначення номенклатури матеріалів інформаційних пакетів за спеціальностями; формування структури нормативних та інформаційно-методичних матеріалів, що адаптовані до екстернатної форми навчання; розробка вимог до змісту нормативних та інформаційно-методичних матеріалів.

Бібліографічні посилання:

1. Про затвердження «Положення про організацію екстернату у вищих навчальних закладах України». Наказ Міністерства освіти і науки України № 340 від 08.12.95р.
2. Сікорський П. Наступність модульно-рейтингової і кредитно-модульної технології навчання / П. Сікорський // Вища школа. – 2005. - №5. – С. 59-70.
3. Скнар О. Модернізація форм і методів навчання студентів у контексті кредитно-модульної системи / О. Скнар // Вища школа. – 2006. - №3. – С. 33-45.
4. Семенець В. Впровадження технологій дистанційного навчання у навчальний процес / В. Семенець, В. Каук, О. Аврунін // Вища школа. – 2009. - №5. – С. 40-57.
5. Бондаренко М. Впровадження інноваційних технологій навчання задля забезпечення якості освіти та ефективного міжнародного співробітництва / М. Бонадренко, Н. Лесна, В. Репка // Вища школа. – 2009. - №5. – С. 58-65.
6. Ключникова Н.В. Удосконалення організації навчального процесу за екстернатною формою навчання [Текст] / Н.В. Ключникова, О.В. Горпинич // Кадрове забезпечення гірничо-металургійного комплексу України: Тези доп. – Дніпропетровськ, 2011. - С. 167-170.
7. Про особливості впровадження кредитно-модульної системи організації навчального процесу. Наказ Міністерства освіти і науки України № 812 від 20.10.2004р.

Г.М. Коротенко, Л.М. Коротенко
(*Національний гірничий університет*)

ДЕЯКІ ПІДХОДИ ДО ІННОВАЦІЙНИХ МЕТОДІВ ВИКЛАДАННЯ У ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ

Постановка проблеми. У перехідний період від індустріального до інформаційного суспільства, яким характеризується розвиток світової економіки, ключовими стають процеси створення й поширення знань.